

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΒΟΛΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΧΟΡΟΣ ΨΑΛΤΡΙΩΝ 'ΑΙ ΑΔΟΥΣΑΙ'

1^ο ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΨΑΛΤΡΙΩΝ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΨΑΛΤΡΙΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ & ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ & ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΧΟΡΟΥ ΨΑΛΤΡΙΩΝ

1^ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΧΟΡΩΝ ΨΑΛΤΡΙΩΝ

“ΑΓΙΑ ΚΑΙΚΙΛΙΑ”

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ~ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ~ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΜΕΛΙΣΣΑΤΙΚΑ, ΒΟΛΟΣ
22 - 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2019

Οργανωτική Επιτροπή

Παντελής Καλαϊτζίδης, Δρ. Θεολογίας, Διευθυντής Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου

Σέβη Μαζέρα-Μάμαλη, Καλλιτεχνική Διευθύντρια του Φεστιβάλ, Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας, Δομεστίκαινα Χορού Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι», Πιανίστα

Βασιλική Γούση, Μουσικολόγος ΕΚΠΑ, Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας - Μουσικοπαιδαγωγικής, Κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Βυζαντινή Μουσικολογία και Ψαλτική Τέχνη ΑΠΘ, σολίστ πιάνου, εκπαιδευτικός μουσικής, Μέλος της ερευνητικής ομάδας του Τομέα Ψαλτικής Τέχνης και Μουσικολογίας της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου, Μέλος του Χορού Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι».

Δέσποινα Λουκίδου, Μουσικολόγος ΑΠΘ, Υποψ. Διδάκτωρ Μουσικολογίας ΑΠΘ, Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής, Πιανίστα, Εκπαιδευτικός Μουσικής Μουσικού Σχολείου Βόλου, Μέλος Χορού Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι»

Αντιγόνη Σδρόλια, Πτυχιούχος Ελληνικής Φιλολογίας με ειδίκευση στη Βυζαντινή και Νεοελληνική φιλολογία (Ε.Κ.Π.Α), Πτυχιούχος Ιταλικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας (Α.Π.Θ), Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος στα Παιδαγωγικά (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας), Συγγραφέας, καθηγήτρια φιλόλογος στο Μουσικό Σχολείο Βόλου

Επιστημονική Επιτροπή

Μαρία Αλεξάνδρου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Βυζαντινής Μουσικολογίας, Τμήμα Μουσικών Σπουδών Α.Π.Θ., Εκπρόσωπος του Τμήματος στην Επιτροπή Κοινωνικής Πολιτικής Α.Π.Θ.

Φλώρα Κρητικού, Επίκουρη Καθηγήτρια Ε.Κ.Π.Α., Δρ.Βυζαντινής Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α, Doctorat d'Etat (Ecole Pratique des Hautes Etudes-Sorbonne, Paris, France)

Δρ Ευαγγελία Σπυράκου, Μουσικολόγος ΑΠΘ, Δρ Ιστορικής Μουσικολογίας ΕΚΠΑ, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό στο Εργαστήριο Κριτικής Μουσικής Ερευνας, Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης Πανεπιστημίου Μακεδονίας, πρ. Διευθύντρια Μουσικού Σχολείου Δράμας (2011-2017), Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής, Διπλωματούχος Πιάνου, πρ. Καθηγήτρια πιάνου Μουσικών σχολείων

Δρ. Μαρία Αργυρίου, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.) - Εφαρμοσμένη Μουσική Παιδαγωγική, Τμήμα Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής & του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος

Σέβη Μαζέρα-Μάμαλη, καλλιτεχνική διευθύντρια του Φεστιβάλ, Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α., Δομεστίκαινα Χορού Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι», Πιανίστα

Καλλιτεχνική επιτροπή

Σέβη Μαζέρα-Μάμαλη, καλλιτεχνική διευθύντρια του Φεστιβάλ, Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α., Δομεστίκαινα Χορού Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι», Πιανίστα

Νεκταρία Καραντζή, Δρ Νομικής, με μεταπτυχιακικές ειδικεύσεις σε Ποινικό Δίκαιο - Εγκληματολογία και Εκκλησιαστικό Δίκαιο, πρόεδρος της Μητροπολιτικής Συμφωνικής Ορχήστρας Αθηνών που τελεί υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου, επ. πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Ψαλτριών, Ψάλτρια και ερμηνεύτρια παραδοσιακής μουσικής.

Αυγουστίνα Καποτή, Αρχιμουσικός («Orchestral and Choral Conductor»), Πτυχιούχος Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α., Master of Arts in Orchestral and Choral (Bard Conservatory New York, U.S.A.), Master of Arts in Choral Conducting (University of Birmingham, U.K.)

Ερατώ Αλακιοζίδου, Σολίστ πιάνου, καθηγήτρια Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης, (IRC) International Relations Coordinator, καθηγήτρια Ωδείου Αθηνών, Καλλιτεχνική Διευθύντρια Διεθνούς Φεστιβάλ «Music Diaries» workshop festival & «Ideefixe Ensemble», General Manager «be artive»

Πρόγραμμα Συμποσίου

Παρασκευή 22 Νοεμβρίου 2019

17.30 - 18.00 αφίξεις- εγγραφές

Α΄ Συνεδρία

Προεδρεύων:

Δρ. Παντελής Καλαϊτζίδης, Διευθυντής Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών
Βόλου

18.00 - 18.30 Έναρξη – χαιρετισμοί

18.30 - 19.00 **Γρηγόριος Στάθης**, Ομότιμος Καθηγητής Βυζαντινής
Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α.

«Εψές είδα ένα όνειρο»

19.00 - 19.30 Συζήτηση

19.30 - 20.30 Παρουσίαση προγράμματος του χορού ψαλτριών «Αι Άδουσαι»

1. στίχος εκ του Λατρινού Πολυελέου, μέλος Ιωάννου Μαΐστορος Παπαδόπουλου του Κουκουζέλη (τέλη ιγ΄-α΄ μισό ιδ΄ αιώνας.), *Ευλογήσατε τον Κύριον, Εμμανουήλ παιδίον, ήχος α΄*

2. Δοξολογία «η μεγάλη και έντεχνος», Μελχισεδέκ επισκόπου Ραιδεστού, *Δόξα σοι τω δείξαντι το φως*, ήχος πλ. α΄ (1620)

3. *Μεγαλύνει η ψυχή μου τον Κύριον*, Η θ΄ Ωδή της Θεοτόκου (Λουκ. α΄ 46-55) μέλος Κωνσταντίνου Πρωτοψάλτου (+1855), ήχος πλ. δ΄ – *Την Τιμιωτέραν*, μέλος Μπαλασίου ιερέως και Νομοφύλακος της Μ.Χ.Ε (ιζ΄ αι.), ήχος γ΄

4. Προεόρτιες ιαμβικές Καταβασίες (ανωνύμως φερόμενες, ι΄-ια΄ αι.), μέλος αργό ειρμολογικό Πέτρου Μπερεκέτη (α΄ τέταρτο ιη΄ αι.) – Εξήγηση Γρηγορίου Πρωτοψάλτη (+1821)

- (Ωδή α΄) *Χριστός εν πόλει Βηθλεέμ*

- (Ωδή θ΄) *Χαίροις Πάναγνε*, ήχος α΄, Πα

5. Απολυτίκον Αγίας Καικιλίας

20.45 Δείπνο

Σάββατο 23 Νοεμβρίου 2019

Β' Συνεδρία

Προεδρεύουσα:

Δρ. Ευαγγελία Σπυράκου, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό Τ.Μ.Ε.Τ.-ΠΑ.ΜΑΚ./

Εργαστήριο Κριτικής Μουσικής Έρευνας

9.00 - 9.10 **Αναστασία Ζαχαριάδου**, Υποψήφια Διδάκτωρ,

Βυζαντινή Octaechia μέσω της εφαρμογής «Maqam / Makam – Mode»

9.10 - 9.20 **Χρυσούλα Τασολάμπρου**, Καθηγήτρια βυζαντινής μουσικής,

Ιδρύτρια «Διεθνούς σώματος ιεροψαλτριών στη Βυζαντινή μουσική»

Η γυναικεία ψαλτική τέχνη και η αναγκαιότητά της στις Ορθόδοξες Εκκλησίες του εξωτερικού

9.20 - 9.35 **Δέσποινα Λουκίδου**, Μουσικολόγος,

«Η εικόνα της Παναγίας του Πάθους και η αποτύπωση του θρήνου της Παρθένου μέσα από ένα Σταυροθεοτοκίο του Λέοντος Σοφού»

09.40 - 10.00 Συζήτηση

10.00 - 10.30 Καφές

Γ' Συνεδρία

Προεδρεύουσα:

Σέβη Μαζέρα, Μουσικολόγος Α.Π.Θ., Διδάκτωρ Βυζαντινής Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α,

Ιδρύτρια - Δομεστίκαινα του Χορού Ψαλτριών «Αι Άδουσαι»

10.30 - 10.50 **Θεόδωρος Γιάγκου**, Κοσμήτωρ Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ,

Καθηγητής Κανονικού Δικαίου Τμήματος Ποιμαντικής του ΑΠΘ,

Η θέση της γυναίκας στη δημόσια λατρεία

10.50 - 11.05 **Δρ. Ευαγγελία Σπυράκου**, Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό

(Ε.Ε.Π.) / Εργαστήριο «Κριτικής Μουσικής Έρευνας»,

Η γυναικεία παρουσία στην Ψαλτική Τέχνη: η περίπτωση των αστικών ναών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

11.05 - 11.20 **Μαρία Αλεξάνδρου**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Μουσικών Σπουδών ΑΠΘ,

Μουσικολογικοί στοχασμοί για τη διακονία της γυναικείας φωνής στην Ψαλτική Τέχνη

11.20 - 11.35 **Νεκταρία Καραντζή**, Δρ. Νομικής, Πρόεδρος της Μητροπολιτικής Συμφωνικής Ορχήστρας Αθηνών, υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών κ.κ. Ιερωνύμου,

Σύντομη νομοκανονική θεώρηση της θέσης της γυναίκας στην ψαλτική τέχνη

11.35 - 12.00 Συζήτηση

12.00 - 12.30 Καφές

Δ' Συνεδρία

Προεδρεύουσα:

Τάνια Αβέλλα, Θεολόγος, Master Παιδαγωγικών,
Συνεργάτης της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου

12.30 - 12.40 **Γλυκερία Μπεκιάρη**, Πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Ψαλτριών,

Το έργο του Πανελληνίου Συνδέσμου Ψαλτριών σε σχέση με τον σύγχρονο ρόλο της γυναίκας ψάλτριας

12.40 - 12.50 **Δέσποινα Γιαννακοπούλου**, Υποψήφια Διδάκτωρ,

Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική και προσχολική ηλικία: ένας νέος διάλογος με σημαντική προοπτική;

12.50 - 13.00 **Αγορίτσα Ζωβοΐλη**, Εκπαιδευτικός μουσικής, Μουσικοπαιδαγωγός, Ειδική παιδαγωγός, Μουσικοθεραπεύτρια,

Η Ελληνική Παραδοσιακή μουσική σε τυπικά περιβάλλοντα εκπαίδευσης: Μια πρότυπη προσέγγιση διδασκαλίας της σε σύζευξη με την οργανική μέθοδο διδασκαλίας Suzuki

13.00 - 13.15 **Βασιλική Γούση**, Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας-Μουσικοπαιδαγωγικής, Ms Ψαλτικής, σολίστ πιάνου, εκπαιδευτικός
Μελίζοντας το πρόσωπο της Παναγίας στο στιχηραρικό γένος μελοποιίας

13.15 - 13.45 Συζήτηση

13.45 - 15.00 Γεύμα

Ε' Συνεδρία

Θεματική: Ομάδες εργασίες

Προεδρεύουσες:

Μαρία Αλεξάνδρου, Αναπληρώτρια καθηγήτρια ΑΠΘ και

Σέβη Μαζέρα, Μουσικολόγος Α.Π.Θ., Διδάκτωρ Βυζαντινής Μουσικολογίας Ε.Κ.Π.Α,
Ιδρύτρια-Δομεστίκαινα του Χορού Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι»

15.00 - 17.00 Α' Εργαστήριο **«Κασσιανή, η Βυζαντινή ποιήτρια και συνθέτιδα»**

17.00 - 17.30 Συζήτηση - συμπεράσματα-καφές

17.30 - 18.00 Β' Εργαστήριο: πρόβα για τη Θεία Λειτουργία

18.00 αναχώρηση για την Παλαιά Ηλεκτρική

18.15 - 18.45 πρόβα εκδήλωσης

19.00 - 21.00 Εκδήλωση

21.15 Δείπνο

Κυριακή 24 Νοεμβρίου 2019

7.30 - 10.00 Όρθρος και Θεία Λειτουργία στον Ι.Ν. Ευαγγελιστρίας Νέας Ιωνίας Βόλου, με τη συμμετοχή όλων των ψαλτριών.

Περίληψεις - βιογραφικά

Βυζαντινή Octaechia μέσω της εφαρμογής "Maqam / Makam - Mode"

Η εφαρμογή "Maqam / Makam - Mode" είναι ένα εργαλείο καθοδήγησης που παρέχει τα βασικά χαρακτηριστικά τεσσάρων μουσικών παραδόσεων. Η αλληλεπίδραση αυτών των παραδόσεων μέσα από την ιστορία τους και τη μουσική τους κληρονομιά είναι ισχυρή. Η μουσική παράδοση του αραβικού και τουρκικού Μακάμ των Βυζαντινών Ήχων και των ελληνικών Λαϊκών/ Αστικών τρόπων (δρόμων) παρουσιάζουν βασικές διαφορές αλλά ταυτόχρονα έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Στην εφαρμογή "Maqam / Makam - Mode", όλες αυτές οι ομοιότητες και διαφορές παρουσιάζονται με έναν πολύ απλό τρόπο ώστε ο χρήστης να έχει μια σαφή εικόνα των τεσσάρων θεωρητικών συστημάτων όπως διδάσκονται σήμερα.

Δεκαπέντε κύριοι κλάδοι της βυζαντινής μουσικής εξηγούνται στην εφαρμογή μέσω πενταγράμμου παρουσιάζοντας την Οκταηχία. Ποιά η διαφορά μεταξύ θεωρίας και πράξης; Οι υποδιαιρέσεις της οκτάβας, διαστήματα και δομή του κάθε τρόπου, βάση, δεσπόζοντες φθόγγοι και επιπλέον στους βυζαντινούς ήχους το απήχημα, οι έλξεις και οι πτώσεις παρέχονται από την εφαρμογή για όλους τους ήχους, μακαμ και δρόμους. Οι βυζαντινοί ήχοι συγκρίνονται με τις άλλες τρεις παραδόσεις και τα βασικά χαρακτηριστικά τους αντίστοιχα. Ο κύριος στόχος αυτού του προγράμματος είναι να βοηθήσει τους ερευνητές και τους ερμηνευτές να κατανοήσουν τη μοναδική έκφραση των τεσσάρων θεωρητικών συστημάτων μέσω ενός κοινού τρόπου μουσικής ανάπτυξης.

Η Αναστασία Ζαχαριάδου το 1998 πήρε δίπλωμα φλάουτου. Σπούδασε «πολυφωνικό φλάουτο και ακουστική» στο Corvin University (Βουδαπέστη). Παράλληλα ασχολήθηκε με την ελληνική και αραβική μουσική μελετώντας κανονάκι. Αποφοίτησε το 2003 από το Berklee College of Music (Φλάουτο). Μαθήτευσε δίπλα στον Emilio Lyons (Βοστώνη 2002-2007) επισκευή και κατασκευή ξύλινων πνευστών. Στις Η.Π.Α. δίδαξε φλάουτο και κανονάκι, πήρε μέρος σε συναυλίες-ηχογραφήσεις. Το 2014 ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές στο κανονάκι (ITU-Κωνσταντινούπολη). Από το 2009 μέχρι το 2017 διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και μέχρι σήμερα συνεργάζεται με μουσικούς της έντεχνης και της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής σκηνής. Από το 2016 είναι υποψήφια διδάκτορας στο τμήμα Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Χρυσούλα Τασολάμπρου, καθηγήτρια βυζαντινής μουσικής - ιδρύτρια "Διεθνούς σώματος ιεροψαλτριών στη Βυζαντινή μουσική"

Η γυναικεία ψαλτική τέχνη και η αναγκαιότητά της στις Ορθόδοξες Εκκλησίες του εξωτερικού.

Η γυναικεία ψαλτική τέχνη και η αναγκαιότητά της στις Ορθόδοξες Εκκλησίες του εξωτερικού. Θα προσεγγίσω (όσο είναι εφικτό, και κυρίως μέσα από προσωπικές εμπειρίες) την αναγκαιότητα της γυναικείας ψαλτικής στις Ορθόδοξες Εκκλησίες του εξωτερικού και με έμφαση στις δυσκολίες, όχι μόνο της ψαλτικής αλλά πολλές φορές και της τέλεσης των Ιερών Ακολουθιών και των Ιερών Μυστηρίων της Εκκλησίας μας γιατί Ορθοδοξία δεν είναι μόνο η Ελλάδα.

Όντας ψάλτρια, περιστασιακά μεν, αλλά για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα σε εκκλησίες του εξωτερικού έχω μια σαφή, ολοκληρωμένη και έγκυρη εικόνα της απουσίας αντρών ψαλτών, πολύ δε περισσότερο καταρτισμένων μουσικά.

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στο Αγρίνιο. Είμαι Διπλωματούχος Μουσικοδιδάσκαλος και Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής. Είμαι συνεργαζόμενη καθηγήτρια στη Σχολή Βυζαντινής και Παραδοσιακής Μουσικής της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών. Είμαι Ιδρύτρια του "Διεθνούς Σώματος Ιεροψαλτριών στη Βυζαντινή Μουσική" (International Association of Women Chanters in Byzantine Music) και Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Φιλαρμονικών Χορωδιών και Ορχηστρών Ελλάδος. Έχω Αρχιερατική άδεια να ψάλλω σε μητροπόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού. Έχω ιδρύσει τη χορωδία «Αγία Σκέπη» στην οποία διδάσκω αφιλοκερδώς. Έχω γράψει το μουσικό – λαογραφικό βιβλίο με τίτλο «Ελλήνων Ηχόχρωμα, Σαρακατσάνικα τραγούδια σε βυζαντινή μουσική σημειογραφία». Το βιβλίο είναι καταχωρημένο στην Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος με ISMN 979-0-9016140-0-0 και το προλογίζει ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος.

Η εικόνα της Παναγίας του Πάθους και η αποτύπωση του θρήνου της Παρθένου μέσα από ένα Σταυροθεοτοκίο του Λέοντος Σοφού.

Η εικόνα της Παναγίας του Πάθους είναι βαθιά προφητική. Βρίσκεται στο μεταίχμιο, ανάμεσα στην παιδική αθωότητα του Ιησού Χριστού, την μητρική τρυφερότητα της Θεοτόκου και την αγωνία του επικείμενου πάθους.

Η μακραίωνη ιστορία της, από τον 12ο αιώνα έως και σήμερα, παρουσιάζει ενδιαφέρουσες σελίδες τόσο στην Ανατολική όσο και στην Δυτική εκκλησία. Έχει διττό προσανατολισμό, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εορτή της Υπαπαντής του Κυρίου καθώς και με τον θρήνο της Παναγίας που εκφράζεται μέσα από τους ύμνους που ονομάζουμε Σταυροθεοτοκία. Η ομάδα Σταυροθεοτοκίων του Λέοντος VI του Σοφού (866- 912) έχει μια ιδιαίτερη αξία τόσο λογοτεχνική όσο και μουσική.

Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται μια διακαλλιτεχνική προσέγγιση του θρήνου της Παρθένου μέσα από την μουσικολογική ανάλυση του σταυροθεοτοκίου "Η αγεώργητος άμπελος" του Λέοντος Σοφού, παρατηρώντας ταυτόχρονα την πορεία εξέλιξης της εικόνας της Παναγίας του πάθους. Η ανάλυση του στιχηρού πραγματοποιείται με βάση τα χειρόγραφα του Παλαιού Στιχηραρίου σε συνδυασμό με την εξήγηση στη Νέα Μέθοδο από τον Χουρμούζιο Χαρτοφύλακα. Στόχος παραμένει πάντα η προσπάθεια κατανόησης του θεολογικού μηνύματος όπως αριστοτεχνικά εκφράζεται σε κάθε μορφή τέχνης μέσα στην εκκλησία.

Η Δέσποινα Λουκίδου γεννήθηκε στο Βόλο. Από μικρή ηλικία σπούδασε πιάνο, βιολοντσέλο, ανώτερα θεωρητικά και βυζαντινή μουσική στο Δημοτικό Ωδείο Βόλου. Από το 1994-1999 φοίτησε στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ. Έχει παρακολουθήσει σεμινάρια Πιάνου, Βιολοντσέλου, Μουσικής Δωματίου, Μουσικής Παιδαγωγικής, Διδακτικής των ανώτερων θεωρητικών, Ψαλτικής Τέχνης. Για πολλά χρόνια υπήρξε μέλος της Συμφωνικής Ορχήστρας Βόλου με πληθώρα συναυλιών στην Ελλάδα και το εξωτερικό, ενώ από το 2005 έως και σήμερα είναι μέλος της Συμφωνικής Ορχήστρας του Δήμου Λαρισαίων. Έχει διδάξει βιολοντσέλο κι ανώτερα θεωρητικά σε ωδεία στον Βόλο και την Λάρισα. Από τον Ιανουάριο του 2017 συμμετέχει στην ομάδα Παλαιογραφίας της Βυζαντινής Μουσικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ, με υπεύθυνη καθηγήτρια την κα Μαρία Αλεξάνδρου. Με την ομάδα έχει συμμετάσχει σε ερευνητικές & καλλιτεχνικές δραστηριότητες, σε συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Από το 2002 είναι μόνιμη καθηγήτρια Πιάνου στο Μουσικό Σχολείο Βόλου και από το 2018 υποψήφια διδάκτωρ του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ.

*«Η γυναικεία παρουσία στην Ψαλτική Τέχνη: η περίπτωση των αστικών ναών της
Βυζαντινής Αυτοκρατορίας»*

Η παρουσία της γυναίκας έχει αποτελέσει επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ερευνητών τόσο γενικότερα ως προς το είδος και το εύρος της ενεργούς συμμετοχής της στη Λατρεία, όσο και ειδικότερα, ως προς τη συμμετοχή της στην ψαλμωδία, εστιάζοντας όμως κυρίως στη γυναίκα-μελοποιό. Η παρουσία της ως ψάλτριας κοσμικών ναών, έχει προ πολλών ετών διαπιστωθεί, με αποσπασματική μόνον αναφορά μικρού μέρους των υπαρχόντων μαρτυριών, χωρίς συνολική διερεύνησή τους ως μέρος ενός συμπαγούς φαινομένου με αποσαφηνισμένα όρια και προϋποθέσεις. Η ανάδειξη του φαινομένου πραγματοποιήθηκε πολυπρισματικά και με συστηματική τεκμηρίωση για πρώτη φορά το 2005. Σκοπός της ανακοίνωσης, εστιάζοντας στη γυναίκα-ψάλτρια κοσμικών ναών, είναι να συγκεφαλαιώσει τις προϋποθέσεις συμμετοχής της καθώς και τον ακριβή της ρόλο στην ψαλμωδία μέχρι την κατάλυση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν α) αλφαβητικά οι όροι με τους οποίους απαντάται στις άμεσες και έμμεσες πηγές η γυναίκα ως μέλος του βυζαντινού «συστήματος αδόντων», δηλαδή του βυζαντινού Χορού, όπως ορίζεται από το λεξικό Σούδα του Ι' αιώνας, β) οι νομοθετικές ρυθμίσεις για την έμμισθη συμπερίληψή της στο βυζαντινό σύστημα αδόντων και τις συγκεκριμένες υποχρεώσεις που απέρρεαν από αυτήν και γ) οι μαρτυρίες των Λειτουργικών Τυπικών που περιγράφουν τη συμμετοχή της σε συγκεκριμένα σημεία των ακολουθιών του Βυζαντινού Λειτουργικού Τύπου. Παράλληλα, η τεκμηρίωση θα εμπλουτισθεί με έμμεσες ιστοριογραφικές και εικονογραφικές μαρτυρίες.

Απόφοιτος Τ.Μ.Σ.-Α.Π.Θ. (1995) και Διδάκτορας Τ.Μ.Σ.-Ε.Κ.Π.Α. (2005) με θέμα «Οι Χοροί των Ψαλτών κατά την βυζαντινή παράδοση». Διπλωματούχος Πιάνου, Αρμονίας και Βυζαντινής Μουσικής. Από το 1996 υπηρέτησε ως καθηγήτρια Πιάνου στα Μουσικά Σχολεία Παλλήνης, Ξάνθης και Δράμας. Διετέλεσε Διευθύντρια του Μουσικού Σχολείου Δράμας (2011-2017). Από το 2017 είναι μέλος Ε.Ε.Π. του Τ.Μ.Ε.Τ.-ΠΑ.ΜΑΚ. (Κατεύθυνση «Βυζαντινή Μουσική») με γνωστικό αντικείμενο «Ιστορία της Βυζαντινής Μουσικής» και μέλος του Εργαστηρίου Κριτικής Μουσικής Έρευνας Τ.Μ.Ε.Τ. Ως Ειδική Επιστήμων-Εμπειρογνώμων συμμετείχε στην εκπόνηση του «Προγράμματος Σπουδών Πιάνου (Υποχρεωτικό Πιάνο και Πιάνο Επιλογής)» των Μουσικών Σχολείων από το Ι.Ε.Π. Έχει αναπτύξει επιμορφωτική δράση κυρίως στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Μουσικολογικοί στοχασμοί για τη διακονία της γυναικείας φωνής στην Ψαλτική Τέχνη

Η φωνή, αχειροποίητο μουσικό όργανο, το οποίο αναζητά από τον άνθρωπο συνειδητή και σταθερή συνεργασία για την καλλιέργειά του εφ' όρου ζωής, είναι το κύριο μέσο επικοινωνίας μας με τους συνανθρώπους μας, τη φύση και το Θεό.

Μετά από μια σύντομη ιστορική αναδρομή αναφορικά με το ρόλο ανώνυμων και επώνυμων γυναικών που διακόνησαν μέσα από τις λειτουργικές τέχνες και ειδικά μέσα από τη μουσική στο Βυζάντιο και Μεταβυζάντιο, η εισήγηση θα επικεντρωθεί σε ζητήματα που αφορούν στη λειτουργική μεταισθητική της βυζαντινής μουσικής και στις δυνατότητες προσφοράς της γυναικείας φωνής σε διάφορες πτυχές της Ψαλτικής Τέχνης, όπως την καλλιέργεια της βυζαντινής μουσικής στην οικογένεια, στην εκπαίδευση διάφορων βαθμίδων και στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας.

Παρουσιάζονται διάφορες πτυχές φυσικής φωνητικής της γυναικείας φωνής και προτείνεται η αξιοποίηση βυζαντινών διαγραμμάτων (τροχών, δένδρου παραλλαγής και διάφορων άλλων κανονίων) για τη συστηματική ανάπτυξη της φωνής και της μουσικής αντίληψης, με σκοπό την ενεργοποίηση και τον πολλαπλασιασμό των φωνητικών ταλάντων που ο Θεός εμφύτευσε σε κάθε άνθρωπο.

Η Μαρία Αλεξάνδρου γεννήθηκε στο Βουκουρέστι. Σπούδασε στη γενέτειρά της, στη Βόννη και στην Κοπεγχάγη, κοντά στον αείμνηστο καθηγητή J. Raasted, όπου και απέκτησε τον τίτλο Candidata philosophiae το 1996 στις Ελληνικές Μεσαιωνικές Σπουδές, με έμφαση στη βυζαντινή μουσική. Η διδακτορική της διατριβή ολοκληρώθηκε στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (2000) και αφορά την Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής. Ήταν υπότροφος της Studienstiftung des Deutschen Volkes και του Ιδρύματος Alexander von Humboldt. Από το 2002 διδάσκει διάφορα μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής στο Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. (σήμερα ως αναπληρώτρια καθηγήτρια). Συμμετείχε σε πάνω από 70 συνέδρια και συνέγραψε 4 βιβλία και πάνω από 50 άρθρα, επίσης έδωσε πολλές διαλέξεις και masterclasses στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Είναι υπεύθυνη της Ομάδας Παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. και του Γυναικείου Βυζαντινού Χορού «Αγία Ανυσία» της Ε.Ε.Μ.Ε.

Νεκταρία Καραντζή, Δρ. Νομικής, Πρόεδρος της Μητροπολιτικής Συμφωνικής Ορχήστρας Αθηνών, υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου

Σύντομη νομοκανονική θεώρηση της θέσης της γυναίκας στην ψαλτική τέχνη

Η ύπαρξη γυναικών ψαλτριών δεν αποτελεί καινού φαινόμενο, αλλά μαρτυρείται ιστορικά. Κατά τις τελευταίες ωστόσο δεκαετίες, η ολοένα αυξανόμενη συμμετοχή τους στην εκμάθηση της βυζαντινής μουσικής αλλά και στα ψαλτήρια, εγείρει εκ νέου ερωτήματα για την αληθή και πραγματική θέση των ιερών κανόνων σε σχέση με το θέμα της γυναίκας επί του ψαλτηρίου, ειδικότερα εφόσον ο ιεροψάλτης, σύμφωνα με τις πηγές, ανήκε στον κατώτερο κλήρο. Η μελέτη και η γνώση των ιερών κανόνων και κυρίως η ερμηνεία τους είναι θέματα που άπτονται του κανονικού αλλά και του εκκλησιαστικού δικαίου. Το νόημά τους δεν μπορεί να εξαντληθεί σε αποσπασματικές φράσεις και κατά το δοκούν ερμηνείες, όπως δυστυχώς συνηθίζεται, που παραποιούν το περιεχόμενό τους, παραβλέπουν την εσχατολογική τους φύση και στρεβλώνουν το νόημα της ύπαρξής τους, ως θεμελιώδους πηγής του Κανονικού Δικαίου και διαπλαστικής πηγής του Εκκλησιαστικού Δικαίου, στο πλαίσιο της πρωτογενούς κανονιστικής εξουσίας Εκκλησίας. Σε αυτήν την κατεύθυνση και παρά τις προφανείς αντιφάσεις νόμου και ιερού κανόνα, τα εργαλεία της νομικής θεώρησης, όπως ερμηνευτικές προσεγγίσεις του τελολογικού νοήματος αλλά και των υποκειμενικών-ιστορικών συνθηκών μέσα στις οποίες διατυπώθηκαν οι ιεροί κανόνες, μπορούν, με γνώμονα την πρόκριση του σωτηριολογικού τους νοήματος, να οδηγήσουν τόσο στην ορθότερη ερμηνεία τους όσο και στην αξιολόγηση του ακριβούς περιεχομένου τους. Η αποσαφήνιση του περιεχομένου τους, με κοινώς αποδεκτά ερμηνευτικά εργαλεία τόσο του Κανονικού όσο και του Εκκλησιαστικού Δικαίου, οδηγεί στην κατάρριψη προκαταλήψεων και λανθασμένων ανέρειστων ερμηνειών και αυθαίρετων υποθέσεων επί του θέματος.

Δρ. Νομικής, με μεταπτυχιακά ειδίκευσης στον Τομέα Ποινικών Σπουδών, στο Ποινικό Δίκαιο και την Ποινική Δικονομία και στον Τομέα Ιστορίας και Θεωρίας του Δικαίου, στο Εκκλησιαστικό Δίκαιο (ΕΚΠΑ). Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής, με σπουδές πιάνου και ανώτερων θεωρητικών. Μελέτησε το παραδοσιακό τραγούδι κοντά στον Χρόνη Αηδονίδη. Ιδρύτρια του Πανελληνίου Συνδέσμου Ψαλτριών. Πρόεδρος της Μητροπολιτικής Συμφωνικής Ορχήστρας Αθηνών, υπό την αιγίδα του Αρχιεπισκόπου και την καλλιτεχνική διεύθυνση του διεθνούς σολίστ και μαέστρου Βασίλη Τσαμπρόπουλου. Είναι η πρώτη γυναίκα ψάλτρια με διεθνή δισκογραφία Β.Μ. από 14 ετών και ενεργό συμμετοχή στο ψαλτήρι από 9 ετών, μετά από παρότρυνση του Γέροντά της, Οσίου Πορφυρίου του Κausοκαλυβήτου. Έχει κληθεί για σεμινάρια Β.Μ. στην Ακαδημία Λιστ, το Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, το Πανεπιστήμιο του Οβιέδο. Διδάσκει στη Scuola Romana di Musica της Ιταλίας, στο Ωδείο της Ι.Μ. Πειραιώς και στο Ωδείο Πολυδρόσου, έχοντας την καλλιτεχνική διεύθυνση του Μουσικού Εργαστηρίου Χρόνης Αηδονίδης.

*"Το έργο του Πανελληνίου Συνδέσμου Ψαλτριών σε σχέση
με τον σύγχρονο ρόλο της γυναίκας ψάλτριας"*

Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ψαλτριών αποτελεί το πρώτο και κατεξοχήν όργανο εκπροσώπησης των γυναικών ψαλτριών. Ιδρύθηκε το 2013 από τη Νεκταρία Καραντζή και τη Γλυκερία Μπεκιάρη και αποτελεί το μοναδικό γυναικείο νομικό πρόσωπο - μέλος της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ιεροψαλτών Ελλάδος, εκπροσωπώντας αποκλειστικά όλες τις γυναίκες που ασχολούνται με τη βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική. Η ολοένα αυξανόμενη ανάγκη των γυναικών που αποφοιτούν από Σχολές και Ωδεία, να αξιοποιούν τις γνώσεις και το ταλέντο τους στη σύγχρονη εποχή, έδωσε το έναυσμα της ίδρυσης του ΠΣΨ, ο οποίος τα τελευταία χρόνια εκτείνει τη δράση του και στο εξωτερικό, όπου αναγνωρίζεται ως "Women in Byzantine Music worldwide association", με σήματα νομίμως κατοχυρωμένα. Με στόχο τη σοβαρή και προσεγμένη πολιτιστική δραστηριοποίηση των γυναικών ψαλτριών, λειτουργεί επίσης στους κόλπους του, η γυναικεία βυζαντινή χορωδία "ΨΑΛΤΡΙΕΣ", υπό τη διεύθυνση της Νεκταρίας Καραντζή. Ο ΠΣΨ αριθμεί πάνω από 200 μέλη ψαλτριών στην Ελλάδα και το Εξωτερικό. Από την ίδρυσή του, ο Σύνδεσμος Ψαλτριών Ελλάδος είχε την τιμή της αμέριστης συμπαράστασης σημαντικών εκπροσώπων του ιεροψαλτικού χώρου, όπως των Αρχόντων του Οικουμενικού Θρόνου: Χ.Ταλιαδώρου, Θ.Βασιλικού, Φ.Κετσετζή, Χ.Νταραβάνογλου, Γ.Χατζηθεοδώρου και Δ.Νεραντζή. Από τον Δεκέμβριο του 2016 επίσης εγκαινίασε συνεργασία με τις εκδόσεις MSO Records της Μητροπολιτικής Συμφωνικής Ορχήστρας Αθηνών που τελεί υπό την αιγίδα του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου. Στην παρούσα εισήγηση θα αναπτυχθεί η ανάγκη ύπαρξης του συλλογικού αυτού οργάνου στην διάδοση της γυναικείας ψαλτικής και στην ενίσχυση του σύγχρονου ρόλου των γυναικών ψαλτριών

Πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Ψαλτριών. Διπλωματούχος Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής. Σπούδασε την ψαλτική τέχνη κοντά στον Άρχοντα Μουσικοδιδάσκαλο της ΜτΧ Εκκλησίας Χάρη Νταραβάνογλου και στην διεθνούς φήμης ψάλτρια και ερμηνεύτρια του ιερού και παραδοσιακού μέλους Νεκταρία Καραντζή. Είναι ενεργός ψάλτρια στον Ι. Ν. Αγ. Δημητρίου Τιθορέας. Έχει βραβευθεί από την Ιερά Μητρόπολη Φθιώτιδας για το έργο της στην διάδοση της βυζαντινής μουσικής και έχει λάβει άδεια να ψάλλει απρόσκοπτα επί του ιερού αναλογίου διά βεβαιώσεως από την Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου. Είναι επίσης αγιογράφος και έχει διατελέσει υπεύθυνη των δημοσίων σχέσεων και των οικονομικών υπηρεσιών της ΣΤΑΚΟΡ Ford. Σύζυγος του καρδιολόγου και Διευθυντή της Καρδιολογικής Κλινικής του Ομίλου Υγεία - Μητέρα, Γιώργου Μπεκιάρη.

***Βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική και προσχολική ηλικία: ένας νέος διάλογος με
σημαντική προοπτική;***

Τα θεμέλια χρόνια της ζωής του ανθρώπου είναι αυτά που καθορίζουν την πορεία και εξέλιξη του. Η χρήση κατάλληλων ερεθισμάτων κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων σε παν επίπεδο (πρέπει να) αποτελεί σοβαρό μέλημα πάντων των εμπλεκομένων μερών στην αγωγή ενός παιδιού (γονέων/κηδεμόνων, παιδαγωγών).

Η μουσική ενυπάρχει ως στοιχείο του γενετικού κώδικα από το ενδομήτριο με τη σύλληψή μας μέχρι το πέρας της ζωής μας. Αποτελεί μία διεθνή γλώσσα, κατέχοντας έναν θεραπευτικό ρόλο ήδη από την απαρχή των πρώτων κοινωνιών. Με το διττό θρησκευτικό και κοσμικό χαρακτήρα της πρόσφερε γαλήνη στις ψυχές προστατεύοντας από τα κακά πνεύματα, λειτουργούσε επικουρικά σε ομαδικές χειρονακτικές εργασίες, διατηρούσε την αρμονία ανάμεσα σε ψυχή και σώμα, λογική και συναίσθημα, συνόδευε το άτομο στις τελευταίες του στιγμές κ.λπ.

Σύγχρονα, στους χαλεπούς καιρούς που βιώνουμε, όπου οι ψυχές υφίστανται ανεπανόρθωτες βλάβες, όπου η επιθυμία για μια πνευματική μορφή «άρσης και ένωσης» είναι επιτακτική, συχνά στρέφουμε στο Θεό. Από τη Βυζαντινή Εποχή μέχρι σήμερα, η βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική (λόγος και μέλος) συνιστά το ενοποιητικό εκείνο στοιχείο της ψυχής με το Δημιουργό.

Ο συνδυασμός των παραπάνω θέσεων, μήπως τελικά αποτελέσει εφελτήριο σοβαρών προβληματισμών και εχέγγυο συνάμα για μια απρόσκοπτη ζωή του ανθρώπου ήδη από τη μικρή, θεμέλιο ηλικία του;

Η αγάπη μου για τα μικρά παιδιά, τη μουσική και τις ξένες γλώσσες με οδήγησε στο να γίνω Εκπαιδευτικός Προσχολικής Εκπαίδευσης, Μουσικός και Γερμανική Φιλολόγος. Ως ανήσυχο πνεύμα συνέχισα με μεταπτυχιακές σπουδές, περνώντας απ' τα πεδία της Φιλοσοφίας και της Δημόσιας Διοίκησης. Το σπουδαστικό μου ταξίδι συνεχίζεται με μία διδακτορική έρευνα που ποιώ στο ΤΜΣ του ΑΠΘ, το οποίο ήταν και είναι το alma mater μου για όλες τις προαναφερθείσες σπουδές πλην της Δημόσιας Διοίκησης (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου). Στις ξένες γλώσσες που γνωρίζω συγκαταλέγονται η Αγγλική, η Γερμανική και η Braille, ενώ το παίξιμο του βιολιού και του πιάνου με συντροφεύει σε στιγμές χαλάρωσης

Αγορίτσα Ζωβοΐλη, Εκπαιδευτικός μουσικής, Μουσικοπαιδαγωγός,
Ειδική παιδαγωγός, Μουσικοθεραπεύτρια

Η Ελληνική Παραδοσιακή μουσική σε τυπικά περιβάλλοντα εκπαίδευσης: Μια πρότυπη προσέγγιση διδασκαλίας της σε σύζευξη με την οργανική μέθοδο διδασκαλίας Suzuki.

Αναντίρρητα, η παρουσία της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής τους τελευταίους τρεις αιώνες στην ελληνική μουσική πραγματικότητα, είτε πρόκειται για την διδασκαλία της, είτε όχι, έχει γεννήσει αρκετούς προβληματισμούς στους ερευνητές αλλά και σε όσους σχετίζονται με αυτή (δάσκαλοι, επαγγελματίες οργανοπαίκτες, μαθητές κ.α.). Η αστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας από το 2ο μισό του 19ου αι. και έπειτα μετέβαλε και επηρέασε ριζικά την ελληνική κοινωνία σε πολιτισμικό επίπεδο και δημιούργησε πληθώρα προβληματισμών για την ένταξη των διαφόρων μουσικών παραδόσεων στο αστικό περιβάλλον. Είναι δυνατόν μια προφορική μουσική παράδοση να ενταχθεί σε ένα εγγράμματο περιβάλλον; Ποια χαρακτηριστικά της θα επηρεαστούν και θα τροποποιηθούν; Πώς μπορεί να προσεγγισθεί η διδασκαλία της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής διατηρώντας τα χαρακτηριστικά της στοιχεία και την ουσία της αναλλοίωτη; Τι κοινό χαρακτηριστικό θα μπορούσε να υπάρξει ανάμεσα σε μία άρτια οργανωμένη μέθοδο οργανικής διδασκαλίας κλασικών οργάνων, όπως η μέθοδος Suzuki που χρησιμοποιείται ευρέως σε Ευρώπη, Ιαπωνία και Αμερική και στα στοιχεία διδασκαλίας και μάθησης της μουσικής παράδοσης ενός τόπου που βασίζεται ως επί το πλείστον στην προφορικότητα; Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μια προτεινόμενη διδακτική προσέγγιση της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής που βασίζεται στα δομικά της στοιχεία και στη σύζευξη αυτών με την μέθοδο τυπικής διδασκαλίας Suzuki με γνώμονα τη διατήρηση των ιδιαίτερων εγγενών χαρακτηριστικών της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής συμβαδίζοντας με τις σύγχρονες εκπαιδευτικές τάσεις.

Η Αγορίτσα Ζωβοΐλη γεννήθηκε στον Βόλο. Φοίτησε στο Μουσικό Σχολείο Βόλου και στο τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με ειδίκευση στο κανονάκι στον τομέα Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής. Το 2017 από το Μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Διδακτική της Μουσικής» με θέμα διπλωματικής μελέτης μια πρότυπη μελέτη για τη διδασκαλία στο Κανονάκι. Εργάζεται σε Μουσικά Σχολεία της Ελλάδας καθώς και σε ιδιωτικά και Δημοτικά ωδεία στο Βόλο και τη Θεσσαλονίκη. Έχει δώσει συναυλίες σε πόλεις του εξωτερικού και έχει συνεργαστεί με μουσικούς όπως ο Γιάννης Μαρκόπουλος, ο Κ. Μακεδόνας, ο Γ. Κότσιρας, ο Π. Γαϊτάνος, ο Ο. Περίδης, η Μ. Κανά κ.α. Το Σεπτέμβριο του 2018 αποφοίτησε από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα “Master In Special Educational Needs” από το Πανεπιστήμιο του Roehampton στο Λονδίνο και το πρόγραμμα εξειδίκευσης στη Μουσικοθεραπεία από το ίδιο Πανεπιστήμιο. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε συνέδρια και ημερίδες σχετικά με τη διδασκαλία της Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής και των παραδοσιακών οργάνων καθώς και τη διδασκαλία της μουσικής σε ΑΜΕΑ

Βασιλική Γούση, Δρ. Βυζαντινής Μουσικολογίας -Μουσικοπαιδαγωγικής, MsC Ψαλτικής, σολίστ πιάνου, εκπαιδευτικός

Μελίζοντας το πρόσωπο της Παναγίας στο στιχηραρικό γένος μελοποιίας

Η τέχνη της μουσικής προσωπογραφίας, ως πεδίο παρθένο και ανεξερεύνητο, κινεί το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας ανακοίνωσης, εστιάζοντας στο πρόσωπο της Παναγίας στο στιχηραρικό γένος μελοποιίας. Είναι, όντως, ιδιαίτερα ελκυστική και ενδιαφέρουσα η μουσικολογική ανάλυση των μεθόδων, τις οποίες μετέρχονται οι μελοποιοί, προκειμένου να σκιαγραφήσουν και να αναδείξουν με ενάργεια στο μέλος τους τις διάφορες συναισθηματικές πτυχές της προσωπικότητας της Παναγίας, με απώτερο σκοπό οι πιστοί να προσεγγίσουν τη μορφή Της και να ανυψωθούν σε ανώτερες πνευματικές σφαίρες. Ο απέραντος λειμώνας της μελουργικής παραγωγής αποτελεί το καταλληλότερο υπόβαθρο για να οικοδομηθεί και να αναδειχθεί η μουσική απεικόνιση της Θεοτόκου.

Η Βασιλική Γούση είναι απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών με «Άριστα 9,56». Είναι διδάκτωρ Βυζαντινής Μουσικολογίας-Μουσικοπαιδαγωγικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ., με υποτροφία Αριστείας από την Επιτροπή Ερευνών του ίδιου Πανεπιστημίου. Ολοκλήρωσε με «Άριστα 10» παμψηφεί το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. με ειδίκευση στη Βυζαντινή Μουσικολογία και την Ψαλτική Τέχνη, με υποτροφία του Ι.Κ.Υ. Είναι κάτοχος Πτυχίου Πιάνου («Άριστα 10» παμψηφεί και ειδική διάκριση δεξιοτεχνίας) και Διπλώματος Πιάνου («Άριστα 10» παμψηφεί και Α' βραβείο) από το Ελληνικό Ωδείο, Διπλώματος Βυζαντινής Μουσικής από τη Σχολή της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος («Άριστα 10» παμψηφεί) και Πτυχίων Ανωτέρων Θεωρητικών. Έχει διδάξει σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και στο Πειραματικό Μουσικό Σχολείο Αθηνών. Διηύθυνε την Ορχήστρα του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι μέλος της ερευνητικής ομάδας του Τομέα Ψαλτικής Τέχνης και Μουσικολογίας της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου.

Χοροί Ψαλτριών :

«Αι Ἄδουσαι», Βόλος

Δομεστίκαινα: Σέβη Μαζέρα - Μάμαλη

Μέλη:

Αλευρά Νεκταρία, Βαΐου Εβελίνα, Γεωργούλα Ελισσάβετ, Δούλου Μαριαλλένα, Ζίφκου Μαρία, Κυνηγοπούλου Αρχοντούλα, Καραζαφείρη Φιλίτσα, Μαζέρα Γεωργία, Μακεδόνα Βούλα, ΜανωλιούΜαριέτα, Μπουγάτσου Ματούλα, Μπουρλότου Αποστολία, Ναούμ Ζωή, Νοτοπούλου Αλεξάνδρα, Πλίτση Γιώτα, Σκουργιά Μαρία, Χατζησταμούλη Σοφία

Ο Χορός Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι», ιδρύθηκε στο Βόλο τον Νοέμβριο του 2012 από την Σέβη Μαζέρα, Μουσικολόγο, διδάκτορα Βυζαντινής Μουσικολογίας (ομοτ. καθ. Γρ.Σταθης Ε.Κ.Π. ΑΘΗΝΩΝ), Πιανίστα και Διπλωματούχο Βυζαντινής - Εκκλησιαστικής Μουσικής (μαθήτρια του αείμνηστου Εμμ. Χατζημάρκου). Η χορωδία απαρτίζεται από καλλίφωνες ψάλτριες που έχουν φοιτήσει στην Τέχνη της Ψαλτικής.

Βασικό κίνητρο για τη δημιουργία του γυναικείου Χορού 'ΑΔΟΥΣΑΙ', στάθηκε η ανάγκη για την από κοινού έκφραση της ψαλτικής γνώσης, καθώς για την ενδεδειγμένη σπουδή των εκκλησιαστικών μελοποιημάτων. Η σπουδαιότητα του εγχειρήματος έγκειται στο ότι πρόκειται για γυναικείο Χορό ο οποίος μέσα από την γνώση της Ψαλτικής Τέχνης στοχεύει στην ορθή ερμηνεία και απόδοση των ψαλτικών συνθέσεων. Κύριοι σκοποί του Χορού είναι η έρευνα, η σπουδή και η παρουσίαση στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, συνθέσεων βυζαντινών, μεταβυζαντινών και σύγχρονων μελουργών του αυθεντικού Ορθόδοξου Εκκλησιαστικού Μέλους. Στο ρεπερτόριο του Χορού περιλαμβάνονται συνθέσεις από τον 12^ο και έως τον 21^ο αιώνες. Μετά από πρόσκληση επίσημων Εκκλησιαστικών και Πολιτιστικών φορέων έχει λάβει μέρος σε χορωδιακά φεστιβάλ και εκδηλώσεις στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έχει παρουσιάσει αφιερωματικές συναυλίες με θέμα την «Θάλασσα στην Υμνογραφία», «Ύμνους: για την Παναγία, των Χριστουγέννων, του Πάσχα και πολλών άλλων μεγάλων εορτών της Ινδίκτου». Έχει επανειλημμένως προσκληθεί για την τέλεση Ιερών Ακολουθιών (Εσπερινός, Όρθρος και Θεία Λειτουργία) συχνά χοροστατούντων των Επισκόπων των αντίστοιχων μητροπόλεων. Ο Χορός είναι ήδη πολύ γνωστός και για την αδιάλειπτη τέλεση των Ακολουθιών των 'Χαιρετισμών εις την Υπεραγία Θεοτόκο' καθώς και για αυτή της Μ. Τρίτης στην οποία περιλαμβάνονται ύμνοι της πολύ γνωστής μελουργού του 9^{ου} αιώνα της οσίας Κασσίας Μοναχής.»

"Γυναικών Ηχήματα "
της Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδος

Χοράρχης: Μαρία Καψάλη

Μέλη: Αγιοστρατίτη Μυρτώ, Ασλανη Κατερίνα, Ιμπραχήμ Νάντια, Καντά Κατερίνα, Κατσάτου -Τσώκου Χαρά, Κατσώνη-Βασιλοπούλου Σοφία, Λαδερού-Παπαγιάννη Σοφία, Μανωλαράκη Σοφία, Μουζελη-Πάσχου Ρίκα, Μπεκριδάκη Χρυσούλα, Ξυνογαλά Γεωργία, Τσιτσάκη Βίκυ, Τσολάκου Ελένη, Φακίτσα Παρασκευή

Η χορωδία «Γυναικών Ηχήματα» ανήκει στην αναγνωρισμένη από το Υπουργείο Πολιτισμού Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδος «Ιερέυς Παύλος ο Σκοπελίτης». Ξεκίνησε το 2013 με τις πρώτες τότε μαθήτριες της σχολής και υπό τη διεύθυνση της καθηγήτριας Βυζαντινής Μουσικής της Σχολής, Μαρίας Καψάλη - εκπαιδευτικού. Σήμερα αποτελείται αποκλειστικά από μαθήτριες όλων των τάξεων της Σχολής, και αριθμεί 24 μέλη. Η χορωδία έχει συμμετάσχει σε πλήθος ιερών Ακολουθιών, όπως σε Κατανυκτικό Εσπερινό, χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκίδος κ.κ. Χρυσοστόμου, σε Όρθρους και Θείες Λειτουργίες, συμπεριλαμβανομένης και Αρχιερατικής Θείας Λειτουργίας μετά Χειροτονίας, σε Εσπερινούς, Παρακλήσεις, Χαιρετισμούς, Αγρυπνίες, καθώς και σε διάφορες εκδηλώσεις στα πλαίσια πανηγύρεων Ιερών Ναών της Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδος, αλλά και άλλων Ιερών Μητροπόλεων.

«Αγία Ανυσία», Θεσσαλονίκη

Χοράρχης: Μαρία Αλεξάνδρου

Μέλη:

Κατερίνα Αντωνιάδου, Προδρομία Αντωνίου, Ανδρομάχη Βουλγαράκη, Ευθυμία Καπαγερίδου, Ναυσικά Κουλούρη, Αλεξία Κοψαλή, Μαρία & Άννα και Ελισάβετ Ματθαιάδου, Marijana Milunovic, Ιωάννα Μουζά, Ευτυχία Ρουμελιώτη, Ανθή Σταυριανοπούλου, με τη συμμετοχή των φοιτητριών του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ.: Δέσποινα Γιώρα, Κατερίνα Γκουντελάκη, Μαρία-Παναγιώτα Καραγεώργου, Μαρία Καραματσούκη, Ζωή Μπαλατσού, Κωνσταντίνα Νικίδου, Μαρία Νικολάου, Δέσποινα Ριζοπούλου, Χαρά Σακελλαροπούλου, Δέσποινα Στεφανή, Ελένη Χαλκιά, και τη συμμετοχή των υποψηφίων διδασκάλων του προαναφερθέντος Τμήματος: Δέσποινα Γιαννακοπούλου και Αναστασία Ζαχαριάδου.

Ο γυναικείος βυζαντινός χορός «Αγία Ανυσία» ιδρύθηκε το 2015 στη Θεσσαλονίκη και από το 2017 ανήκει στην Ε.Ε.Μ.Ε. Αποτελείται από φίλες της Βυζαντινής Μουσικής από την Ελλάδα και άλλες χώρες, οι οποίες μελετούν μαζί την Ψαλτική Τέχνη. Ο χορός συνεργάστηκε με διάφορους φορείς της Ελλάδας και συμμετείχε σε ημερίδες, συναυλίες, κοινωνικά δρώμενα και λατρευτικές συνάξεις. Αναφέρονται η συνεργασία με τον φορέα «Κοινωνία Ορθοδοξίας» (http://www.koinoniaorthodoxias.org/vyzantini_mousiki/apolitikia/), η ηχογράφηση της Παράκλησης της Αγίας Ανυσίας, η συμμετοχή στην παράσταση «Κασσιανή, η βυζαντινή ποιήτρια και συνθέτιδα - αφιέρωμα μουσικολογικό και καλλιτεχνικό» (<https://www.auth.gr/video/25501>), η συναυλία «Μαθαίνοντας βυζαντινά τροπάρια», στο πλαίσιο του 8ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση (Ε.Ε.Μ.Ε.) «Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί», η παρουσίαση στην ημερίδα «Η ανθρώπινη φωνή – όψεις φωνητικής από μια άλλη σκοπιά» κ.ά. Υπεύθυνη της Χορωδίας είναι η Μαρία Αλεξάνδρου, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ.

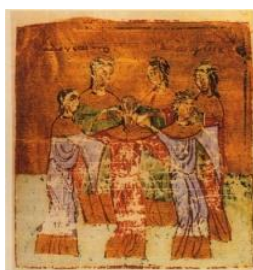
Πρόβες γίνονται Δευτέρες και Πέμπτες, ώρα 18.30 - 20.30. Επικοινωνία: malexand@mus.auth.gr

Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος & Αλμυρού
imd.gr

Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών Βόλου
acadimia.org

Γυναικείος Χορός Ψαλτριών «Αι Ἄδουσαι»
sevimazera.weebly.com